

**Guvllolaš dihtomeriide, mat gusket meahccejohhtaluslobiid**

**Mearrádusa fápmoáigi: 1.1.2023–31.12.2025**

**Addojuvvon Turkus 21.11.2022**

## **Mearrádus**

Meahciráđđehus lea nannen čuovvovaš guvllolaš meahccejohhtaluslohpmeriid Meahciráđđehusa hálddašan stáhta eatnamiidda mat gusket skohtermáđijaid, obbasis vuodjima guovlluid ja dáid olggobeale guovlluid.

### **Skohtermáđijaid ja obbasis vuodjinguovlluid olggobeale guvllolaš dihtoearit**

#### **Anár, Ohcejohka, Eanodat**

Muohttaga áigge dihtomearri lea ákkastallojuvvon dárbbuid vuodul eanemustá 7000 meahccejohhtaluslobi jahkásaččat.

Bievlan dihtomearri lea ákkastallojuvvon dárbbuid mielde eanemustá 1300 meahccejohhtaluslobi jahkásaččat.

#### **Golmma davimus gieldda máttabeale boazodoalloguovlu**

Golmma davimus gieldda máttabeale sierra boazodoalloguvlui ja eará boazodoalloguvlui gullelaš gielddat gullet obban dihtomearrai, vaikke gieldda gulašii dušše oassái boazodoalloguvlui. Dihtomearrai gullelaš gielddat leat Muoná, Gihttel, Soađegilli, Suovvagoika, Kolari, Pelkosenniemi, Salla, Posio, Giemajávri, Ranua, Roavvenjárga, Pello, Badjeduortnus, Tervola, Simo, Ii, Oulu, Pudasjärvi, Taivalkoski, Guossán, Suomussalmi, Hyrynsalmi, Puolanka ja Utajärvi.

Muohttaga áigge dihtomearri lea ákkastallojuvvon dárbbuid čuvvon mearri meahccejohhtaluslobiid jahkásaččat.

Bievlan dihtomearri lea ákkastallojuvvon dárbbuid mielde eanemustá 3500 meahccejohhtaluslobi jahkásaččat.

#### **Eará Suopma, earret om. guovllut**

Muohttaga áigge dihtomearri lea ákkastallojuvvon dárbbuid čuvvon mearri meahccejohhtaluslobiid jahkásaččat.

Bievlan dihtomearri lea ákkastallojuvvon dárbbuid mielde eanemustá 1500 meahccejohhtaluslobi jahkásaččat.

## Skohterluottat ja obbasis vuodjima guovllut

Meahciráđđehusa hálddašan guovlluin Meahciráđđehusa mohtorgielkáluottain ja obbasis vuodjima guovlluin ii ráddjejuvvo almmolaš máksojuvvon mohtorgielkáluottaide lobiid mearri. Mearreáigásaš ráddjehusat sáhttet biddjot sierra meroštallojuvvon luottaide ja obbasis vuodjima guovlluide.

Maiddá gielddalaččaid ruovttugieldda guovdu lean nuvttá mohtorgielkávuodjinlobiid mearri luottaide ja obbasis vuodjima guovlluide ii ráddjejuvvo. Mearreáigásaš ráddjehusat sáhttet biddjot sierra meroštallojuvvon luottaide ja obbasis vuodjima guovlluide.

## Ákkat

Váldonjuolggadussan meahccejohtaluslága mielde mohtorfievrruin ii oaččo johtit meahcis almmá eatnama eaiggáda dahje hálddašeaddji lobi haga. Fievrru atnu ja danin lobi mieđiheapmi ii oaččo dagahit vahágiid lundui dahje eará birrasii, luondduealáhusaide, almmolaš áhpásnuvvanatnui dahje eará almmolaš ovdui dahje priváhta ovdui. Dáid ákkaid dihtii Meahciráđđehus mieđiha meahccejohtaluslobiid mohtorgielkájohtolagaid ja -luottaide ja obbasis vuodjima guovlluid olggobeallái dušše ákkastallojuvvon sivain (omd fuođđodikšunbargui ja guollebivdui gullevaš meahccejohtalus.) Bievlla áigge meahccejohtalusa vaháгат leat bissovaččabut, nu ahte geasseáigge meahccejohtaluslobit mieđihuvvojit dušše hui vuđolaš ákkaid vuođul (omd dutkanbargu ja stuorrafuođđosállaša viežžamii gullevaš meahccejohtalus). Suodjalan- ja meahcceguovlluide lobiid sáhttá mieđihit dikšun- ja geavahanplána linnjágeassimiid mielde.

Meahccejohtalusa vejolaš vaháгат ožžot deattu doppe, gos boazodoalu ja luondduealáhusaid mearkkašupmi lea stuorimus. Dán dihtomearremearrádusas meahccejohtalus lea ráddjejuvvon sihke dálvit ja bievlan Anáris, Ohcejogas ja Eanodagas. Dákkár ráddjen lea dárbbaslaš go gielddat dahket váldooasi sámiid ruovttuguovllus, masa laktásit sihke sáme kultuvrra ja boazodoalu sierrasárgosat, mat galget váldojuvvo vuhtii meahccejohtalusa plánemis. Eará sajiin boazodoalloguovllus ja riikka máttimus osiin sáhttet dálveáigge mieđihuvvot lobit vuđolaš ákkaid dihte nu ahte mearri ii ráddjejuvvo; bievlan meahccejohtaluslobiid mearri lea doppege ráddjejuvvon dihtomeriin. Bievlan ráddjen lea dárbbaslaš, daningo eatnama gollan vuhtto bievllaáigge johtalusa dagahan čuovvumuššan. Eará sajis boazodoalloguovllus, Anára, Ohcejoga ja Eanodaga gielddaid olggobealde, bievllaáigge dihtomearri šaddá stuorra oassái lobiin, mat mieđihuvvojit sállaša viežžamii ealgabivddu guovllulobiid oktavuodas. Dáiguin lobiiguin dáhpáhuvan johttin lea dávjá ovttá háve lobit ja vuddjojuvvon mátkkit oalle oanehačča, nuba ovttaskas lobi váikkuhusat birrasii leat smávát.

Sámiid ruovttuguovllus ordnejuvvojit sámediggelága 9 § čuvvon ráđđádallamat meahccejohtaluslobiid dihtomeriin ja lassin dihtomeriin ráđđádallat gielddaid guovdu lean ráđđádallangottiin. Nuortalaččaid siidačoahkkimis bivdojuvvo cealkamuš nuortalašlága 56 §:a mielde. Meahccejohtalusáššiin ráđđádallat Meahciráđđehusa, sámiid ruovttuguovllu bálgosiid, sámedikki ja nuortalaččaid siidačoahkkima gaskasaš jahkásaš ráđđádallamis. Boazodoalloguovllus geavatlaš meahccejohtalusordnemiin ja lohpegeavadagain ráđđádallat dárbbu mielde bálgosiid ja bálgosiid ovtastusain jahkásaš ráđđádallamiin.

Meahciráđđehus maid čuovvu guovlluinis dáhpáhuvván meahccejohtalusá váikkuhusáid ja dárbbu mielde juogo ráddje dan dahje addá rávvagiid dan anus. Dárbbu mielde sáhtá ordnejuvvot maidái guovlluguovdasaš gullan, jos meahccejohtalusá vahátváikkuhusat muhtin guovlluin vuhttogohtet eanet.

Stáđásnuvvan geavadin lea leamaš, Eanodaga, Anára ja Ohcejoga gielddain fásta orruide mieđihuvvojit muohtaáigge ruovttugielddaset viidodagaide meahccejohtaluslobit Riikkabeivviid meahccejohtaluslága ođasteami oktavuodas (jagi 1991) gáibidan vugiin sihke ráddjejuvvon mearis lobit dihto luottaide bievlan. Dát lobit gullet Anára, Ohcejoga ja Eanodaga muohtaáigge ja bievlaáigge dihtomeriide. Sulaid 75 % Davvi-Sámi viidodagaide mieđihuvvon dálveáigge meahccejohtaluslobiin leat leamaš báikkálaš ássiid lobit.

Meahciráđđehusas lea vuoigatvuohta nannejuvvon guovlluguovdasaš dihtomeriid olis sirdit vuoigatvuođa ovttaskas meahccejohtaluslobi mearrádusa dahkama Meahciráđđehusa virgeolbmui, eará doaibmaolbmui ja luoddalobiid bokte olggobeale servošii. Mearrádusdahkama sirdin buorida lobiid oažžuma, muhto seammás dat lasiha meahccejohtalusá váikkuhusáid čuovvuma vejolašvuođaid, daningo lobiid mieđiheaddjit leat dieđus ja lobiid mieđiheapmái ja daid anu bearráigeččui sáhtá addit rávvagiid.

Jagi 2017 rájes Sámi bálgosa guovlu gullá golmma davimus gieldda máttabeale boazodoalloguovllu dihtomearrái. Ággan guovlojuhkui lea dat, ahte Sámi bálgosa guovllus meahccejohtaluslobit mieđihuvvojit eará guvlui gullelaš vuohkái dárbbuid vuodul dahkon árvoštallama mielde. Dát spiehkasa mearkkašatti láchkai davimus guovllu vuodđojurdagis, mas dálveáigge meahccejohtaluslobit mieđihuvvojit buohkaide lobi ohcan báikkálaš ássiide.

Meahciráđđehusa guvllolaš dihtomeari guovlluráját vuodđun mearrádusa gielarájáide lea dihtomeriid lohpeariid čuovvuma teknihkalaš álkidahttimis. Gielarájáide čadnojuvvon dihtomearreguovloráddjemiid doarju maidái dat, ahte meahccejohtaluslobit leat ohccái nuvtá su iežas ruovttugielddas meahccejohtaluslága mielde.

### **Skohterluoddalobit**

Meahciráđđehusa hálldašan viidodagain leat olles riikkas sulaid duháiid kilometeriid Meahciráđđehusa bajásdoallan mohtorgielkáluohtat ja muhtun dáidda luottaide laktásan guovllut, mat leat várrejuvvon obbasis vuodjimii. Jagi 2022 anus lean Meahciráđđehusa skohterluottaide laktásan obbasis vuodjima guovllut ledje golbma, mat buot leat Kainuu eanagottis. Riikkaviidosaš mávssu vuollásaš luoddalobi oastán olmmoš oažžu vuodjit buot Meahciráđđehusa skohterluottain ja obbasis vuodjima guovlluin Suomas. Nuvttá skohterluoddalobi lodnon olmmoš oažžu vuodjit buot Meahciráđđehusa skohterluottain ja obbasis vuodjima guovlluin Suomas.

Skohterluoddalobit ja obbasis vuodjima guovllut leat vuodđuduvvon eanas almmolaš ruhtademiin ja dat bálvalit almmolaš áhpásnuvvangaveavahusa, turismma ja báikki olbmuid dárbbuid. Daningo Meahciráđđehusa almmolaš ulbmilin lea leamaš viggat stivret skohtervuodjima dan várás ordnejuvvon luottaide, obbasis vuodjima guovlluide ja earenoamážit skohtermáđijaide. Go Meahciráđđehusa skohterluottain ja obbasis vuodjima guovlluin leat ovdalis máinnašuvvon almmolaš geavahanulbmilat, skohterluoddalobiid

ráddjemii meari ektui eai leat buorit ákkat. Árvvoštallan guoská sihke mávssu vuollásaš riikkaviidosaš luoddalobiid ja nuvttá luoddalobiid ruovttugildii.

## Láhkačuoggát

Meahciráđđehusas addojuvvon láhka (234/2016), 18 §

Meahccejohtalusláhka (1710/1995), 1 §, 4 § ja 5 §

Láhka sámedikkis (974/1995), 9 §

Boazodoalloláhka (848/1990), 2 § (boazodoalloguovllu ráját)

Nuortalašláhka (253/1995) 56 §

## Nuppástusohcan

Dán mearrádussii duhtameahttun oažžu ohcat dasa váidimiin nuppástusa Davvi-Suoma hálddahusrievttis dađi mielde go hálddahusgearregastinlágas (808/2019) mearriduvvo.

Váidinčujuhus lea čuovusin.

## Mearrádusa ollašuhttin

Dát mearrádus sáhtta ollašuhttojuvvot nuppástusohcamis fuolakeahtta. Nuppástusohcaneiseváldi sáhtta goittotge biehttalit ollašuhttit mearrádusa.

## Mearrádusa diehtunaddin

Dát mearrádus addojuvvo diehtun almmolaš diehtunaddimiin. Mearrádus lea oidnosis 27.1.2023 rádjái Meahciráđđehusa guovddášovttadagas, Ratatie 11, 01300 Vanda, Meahciráđđehusa Avvila bálvalanbáikkis, Sairaalantie 3B, 99800 Avvil, Meahciráđđehusa Davvi-Sámi luondduguovddáš Siiddas, Inarintie 46, 99870 Anár ja Meahciráđđehusa Duottar-Sámi luondduguovddášis, Peuratie 15, 99400 Eanodat sihke Meahciráđđehusa internet-siidduin čujuhusas [www.metsa.fi](http://www.metsa.fi) ja [www.eräluvafinland.fi](http://www.eräluvafinland.fi). Áššegirjji oidnosii bidjamis almmuhuvvo Virggálaš bláđis ja dan lassin čuovvovaš aviissain: Helsingin Sanomat, Hufvudstadsbladet, Maaseudun tulevaisuus, Kainuun Sanomat, Kaleva ja Lapin Kansan.

Luonddubálvalushoavda

Henrik Jansson

Spešiálaplánejeaddji

Essi-Maaria Ala-aho

# Čuovus Meahciráđđehusa mearrádussii

## VÁIDALANČUJUHUS

(Láhka Meahciráđđehus 21 §)

Dán mearrádussii duhtameahttun sáhtta ohcat dasa nuppástusa váidalemiin hálddahasriektái čálalaš váidalusain.

### Váidalusčállosa sisdoallu ja vuolláičállin

Váidalusčállošis, mii čujuhuvvo hálddahasriektái, galget ilmmuhuvvot čuovvovaš áššit:

- váidaleaddji namma ja ruovttugiela
- mearrádus, masa ohccojuvvo nuppástus
- maida báikkiide mearrádussii ohccojuvvo nuppástus ja maid nuppástusaid dasa gáibiduvvojit dahkkojuvvoť sihke ákkaid, maiguin nuppástus gáibiduvvo
- boastačujuhush ja telefonnummár, maida áššáigullelaš almmuhusat váidaleaddjái sáhttet doaimmahuvvot.

Jos váidaleaddji hupmanválddi geavaha su lágalaš ovddasteaddji dehe áššeolmmái dehe jos váidaleaddji ráhkadeaddji lea soames eará olmmoš, de váidalusčállošis galgá ilmmuhuvvot maid dán namma ja ruovttugiela.

Váidaleaddji, lágalaš ovddasteaddji dehe áššeolmmái galgá vuolláičállit váidalusčállosa.

### Váidalusčállosa čuvvosat

Váidalusčállošii galgá laktit:

- mearrádus, masa ohccojuvvo nuppástus váidalemiin, originálan dehe kopijjan
- duodaštus das, goas mearrádus lea addon diehtun, dehe eará čilgehus váidalanáiggi álgima áigemuttus
- áššegirjijt, maida váidaleaddji doarjala gáibádusas duvddan, jos dat eai leat juo ovdal doaimmahuvvon eiseváldái
- áššeolbmá váldegirji, jos áššeolmmájin doaibmá ášševuoddji dehe almmolaš vuoigatvuodaveahkki.

### Váidalanáigi

Váidalus galgá dahkkojuvvoť 30 beaivve siste mearrádusa diehtunoažžumis.

Váidalanáiggi rehkenasttedettiin diehtunoažžunbeaivi ii váldojuvvo vuhtii.

Diehtunoažžunbeaivi rehkenastojuvvo čuovvovaččat:

- jos mearrádus lea luobahuvvon dasa, geasa ášši gullá, su áššeolbmái dehe sáttatolbmái, diehtunoažžunbeaivi bohtá ovdan mearrádusa steampilis

- jos mearrádus lea sáddejuvvon boastta mielde vuostáiváldinduođaštusa vuostá, diehtunoažžunbeaivi boahtá ovdan vuostáiváldinduođaštusas
- jos mearrádus lea bostejuvvon dábálaš reiven, dat gehččojuvvo boahtán diehtun čihččet beaivve bostenbeaivvis, jos eará ii boađe ovdan
- jos mearrádus lea doaimmahuvvon diehtun eará ládje soames eará olbmui go mearrádusožžui (gaskagieđa diehtunaddin), gehččojuvvo mearrádusoažžu ožžon mearrádusa diehtun goalmmát beaivve diehtunaddin- dehe vuostáiváldinduođaštusa čujuhan beaivvis
- jos mearrádus dehe diedáhus dan oidnosis doallamis lea ilmmuhuvvon virggálaš bláđis dehe almmolaš diedáhusain ilmmuhandávvalis, gehččojuvvo diehtunoažžun dáhpáhuvan čihččet beaivve dan beaivvis, go diedáhus virggálaš bláđis lea ilmmuhuvvon dehe diedáhus lea biddjon ilmmuhandávvalii

### Váidalančállosa doaimmaheapmi

Váidalančállosa sáhtta doaimmahit hálddahasriektái persovnnalaččat, boastta bakte máksojuvvon boastasáttan, fáksain, šleađgapoasttain dehe áššeolbmá dehe sáttatolbmá geavahemiin.

<https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/asiointijulkisuus/sahkoinenasointipalvelu/halinto-jaerityistuomioistuintenasointipalvelu.html>

Bosten dáhpáhuvá sáddejeaddji ovddasvástádusain. Váidalus galgá ollet eiseváldái virgeáigge ovdal 30 beaivve váidalanáiggi nohkamis, vai váidalus sáhtta dutkojuvot. Jos váidalanáiggi mañimus beaivi lea bassebeaivi, lávvordat, iehčanasvuoda beaivi, válborbeaivi, juovlaruohta dehe mihcamárruohta, váidalanáiggi joatkahuvvá goitge vel čuovvovaš árgabeaivvi virgeáiggi nohkama rádjái.

Riektelágádusa Internet-siidduin leat dárkilut rávvagat áššegirjjiid doaimmaheapmái elektrovnnalaččat:

<https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/asiointijulkisuus/asiointituomioistuimissa/asiakirjojentoimittamintuomioistuimiin.html>

### Gearretmáksu

Nuppástusohcama vuolggaheddjis berrojuvvo gearretmáksu dan mielde go duopmostuollolágas (1455/2015) mearriduvvo.

### Hálddahasrievtti oktavuodadieđut

Davvi-Suoma Hálddahasriekti (Pohjois-Suomen hallinto-oikeus)

Čujuhus: Isokatu 4, 90100 Oulu

(PL 189, 90101 Oulu)

Fákssa: 029 56 42841

Šleađgapoasta: pohjois-suomi.hao@oikeus.fi